

5. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: Монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. 550 с.

Соломія Савич,

Науковий керівник – доктор педагогічних наук,
професор Наталія Грицак,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ЕТНОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 5-6 КЛАСАХ

Дослідження теми етнокультурологічного аналізу у шкільній літературній освіті займає важливе місце під час вивчення української літератури у 5–6 класах, оскільки згідно з компетентнісною парадигмою НУШ, саме урок літератури реалізує одну з базових компетентностей – етнокультурологічну. Її формування, в умовах сьогодення, є першочерговою необхідністю, адже мета цього знання полягає, насамперед, у тому, щоб ознайомити учнів з їхньою національною культурою, сформувати їх як національно-свідомих та культурно обізнаних особистостей. Іншими словами етнокультурологічний аспект вивчення художнього твору, особливо на уроках української літератури, наголошує на тому, що рідна література передусім зобов'язана виховати патріота, який розуміє цінність власної культури, знає й плекає її традиції та звичаї, національні цінності. У такий спосіб, вона втілює основну частину етнокультурної освіти учня, ознайомлюючи його з історією свого народу, особливостями культури, національним звичаями, традиціями, фольклором за допомогою художнього твору, в якому вони згадані.

Зважаючи на все вищесказане, можемо окреслити головне практичне завдання досліджуваної проблеми – це виховання справжнього патріота своєї держави, а також людини толерантної до представників інших культур, віросповідань та національностей, з огляду на контекст багатокультурного

середовища. Щодо наукових завдань, можемо зауважити наступне: правильне трактування етнокультурних явищ у художньому творі безпосередньо впливає на інтерпретацію твору, розуміння його ідеї. Відтак, розглядаючи етнокультурологічний феномен як один із методів аналізу художнього твору, можемо сказати, що його використання дає більш глибоке розуміння прочитаного, завдяки правильно визначеному трактуванню культурних кодів певної нації.

Дослідженням проблеми етнокультурологічного підходу вивчення літератури займалися відомі вчені-методисти, серед яких перш за все варто згадати: Ж. Клименко, Н. Гоголь, Н. Волошину, І. Ціко та інші. Однак одну із найґрунтовніших праць, що лягла в основу для написання наукової праці, можемо зарахувати статтю Жанни Клименко «Етнокультурологічний шлях аналізу як ефективний засіб осягнення національної специфіки художнього твору» (2006) [1]. Науковиця вперше сформулювала обґрунтоване визначення терміну «етнокультурологічний аналіз» і запропонувала алгоритм його використання при дослідженні художнього твору як культурного явища. Ж. Клименко окреслила роль етноаналізу в системі літературознавчих досліджень художнього твору, розширивши методіку аналізу художнього тексту. Н. Гоголь – один з небагатьох дослідників, які зосередили своє увагу на українській літературі. Авторка наголошує на значущості міжмистецьких зв'язків під час аналізу літературного твору, оскільки вони є важливою складовою культурологічного аналізу. Цю тему також досліджувала Н. Волошина, підкреслюючи, що література передусім має на меті естетичне виховання читача, що неможливо досягнути без застосування інших видів мистецтва. Однак досі актуальним залишається питання чіткого розмежування культурологічного та етнокультурологічного аспекту вивчення художнього твору.

Дослідження етнокультурологічного контексту для інтерпретації твору є необхідним в межах літературної освіти, оскільки він є важливим компонентом етнокультурного виховання учнів у школі, і також відповідає

принципу плюралізму в концепції НУШ. Такі методичні прийоми і види навчальної діяльності учнів, як «виразне читання художнього твору з урахуванням традицій національної декламації; пошук етнокультурного компоненту твору, визначення його художньої ролі; дешифрування національної символіки за контекстом; моделювання твору без етнокультурного компонента» [1, с. 150] допомагають повноцінному розумінню художнього твору, адже сприяють своєрідному «входженню» художнього тексту у читацьку свідомість підлітків, ознайомленню школярів з сутністю національних традицій, одягу, інтер'єру тощо, зіставленню культурних цінностей, пізнанню національної ідентичності. Етнокультурологічний аспект допоможе поглибити розуміння сюжету, персонажів і контексту твору через призму культурних особливостей.

Окремо хочемо зупинитися на використанні методу аудіовізуалізації і реалізується через такий навчальний контент:

- етнокультурного фону;
- ретроспективи й перспективи;
- етнокультурного монтажу й колажу.

Використання прийому етнокультурного фону дозволяє представляти комплексну інформацію етнокультурного змісту, яка може складатися з:

1) графічних зображень: національної символіки й декору, елементів інтер'єру, пейзажу, народного костюму, географічної карти та ін.;

2) аудіоконтенту: національної народної, класичної чи сучасної музики / пісні, запису національної мови, декламації літературного твору мовою оригіналу або його пісенної інтерпретації тощо;

3) відеоконтенту: фільму-панорами світу природи, традицій і звичаїв, фрагментів з документальних та художніх фільмів, які репрезентують історичне / сучасне світське / релігійне життя іншого народу, національно-культурні пам'ятки мистецтва, дають глядачам уявлення про моделі поведінки й закони соціуму та ін.

Зауважимо, що створений етнокультурний простір є лише тлом для ефективної реалізації окремих етапів роботи та різних видів діяльності й виконує функцію емоційно-чуттєвого, емоційно-конструктивного й емоційно-креативного налаштування на сприйняття навчального матеріалу.

Список використаної літератури:

1. Клименко Ж.В. Формування етнокультурної компетентності учнів у процесі вивчення зарубіжної літератури. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: збірник наукових праць / За ред. А. Корольової. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. Вип. 15. С. 148–153.

Воронова Софія,

Науковий керівник – доктор педагогічних наук,
професор Елеонора Палихата,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ФОРМУВАННЯ УСНОМОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ П'ЯТОГО КЛАСУ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У сучасному освітньому середовищі велика увага приділяється розвитку мовленнєвих умінь і навичок учнів початкових класів і основної школи. Формування мовленнєвої компетентності має велике значення для успішної соціалізації та навчання учнів. У доповіді розглядається процес розвитку усного і писемного мовлення в курсі сучасної української мови, психологічні та вікові особливості школярів у формуванні мовленнєвих умінь і навичок, а також функціонування лінгводидактичних чинників формування мовленнєвих умінь і навичок.

У процесі вивчення української мови в школі учні отримують можливість розвивати як усне, так і писемне мовлення. Зв'язне усне мовлення само собою має достатній зміст. Для повного розуміння мовлення необхідно враховувати